

STUDENTEN WEEKBLAD

DONDERDAG
3 MAART 1904.

REDACTEUREN: D. A. DE FREMERY, N. G. KAM,
H. F. KARSTEN, D. M. G. KOCH, J. L. A. LEDEBOER,
M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, J. H. TELDEBS.

6de JAARGANG.
N°. 19.

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen. Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

J. WALTMAN JR.
UITGEVER • DELFT

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f 3,50, bij vooruitbetaling f 3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

Eerstvolgende REDACTIE-VERGADERING ten huize van den heer H. F. KARSTEN Laan van Overvest 144, Dinsdag 8 Maart a. s. te 4 ure.

POLYTECHNISCHE SCHOOL.

Studiebelangen.

Naar aanleiding van hetgeen de heer Jacometti, secretaris van Studiebelangen in het vorige Weekblad schreef als (officieel?) antwoord op mijn stukje in het extra-nummer, nog het volgende:

Uitdrukkelijk schreef ik: „Het is mogelijk, dat de commissie in stilte werkt, en dat we misschien later daarvan resultaten zien”. Uit het schrijven van den heer Jacometti blijkt nu ook inderdaad, dat er in stilte gewerkt is: dat de commissie met professor Kraus heeft gesproken over de wenschelijkheid van een adres der ingeschrevenen, inzake het wetsontwerp tot reorganisatie van het onderwijs aan de P. S. Evenwel — de heer J. zegt het zelf — geschiedde dit pas ná de adressen van de wiskundige faculteit te A'dam en van de scheikundige faculteiten onzer hoogeschole. Waar nu dit laatste adres pas voor eenige weken is verschenen en het wetsontwerp reeds maanden geleden is ingediend, terwijl ook het Amsterdamsche adres al van vrij vroeg dateert, daar kan ik, hoezeer ik het optreden der commissie in dezen moge waardeeren, nog steeds haar activiteit en voortvarendheid niet roemen.

Maar dat is de quintessence der questie niet. Ik schreef: „... het is een feit, dat het gros der studenten al heel weinig van den arbeid der commissie bemerkt...” Dit kan niemand ontkennen. Slechts éénmaal per jaar verschijnt een gedrukt verslag, waaruit blijkt, wat de commissie heeft tot stand gebracht.

Zóo is de band, die commissie en studenten verbindt uiterst zwak. Er is geen openbaarheid: men weet niet wat de commissie doet of verzuimt te doen. Want al zijn nu ook de commissieleden steeds welwillend om persoonlijk aan ieder alle gewenschte inlichtingen te verschaffen, daardoor wordt niet het contact tusschen de commissie als lichaam en de studeerenden als massa, versterkt.*)

In deze weinige voeling ligt ook voor een groot deel de oorzaak van de geringe waardeering en medewerking, die de commissie ondervindt. Zeker is er laksheid, en zelfs groote, onverantwoordelijke laksheid bij de meerderheid der ingeschrevenen, daarover zijn de heer J. en ik het eens. Maar het ligt in de macht der commissie zelve, daarin veel te verbeteren, door meer publiciteit aan haar arbeid te geven en de belangstelling daarin te verhoogen door op ruime schaal inlichtingen te verschaffen op allerlei gebied de studie betreffende, en dat niet alleen als deze of gene er eens persoonlijk om komt vragen, maar voorlichting uit eigen initiatief, aan allen gericht. Dat blijf ik de taak der commissie vinden: zij toch kan beter dan wie ook weten, wat er geschiedt, waarbij onze belangen als studeerenden betrokken zijn. Gevoelt de heer J. niet, dat de populariteit der commissie enorm zal stijgen, indien wij, studenten weten, dat zij een lichaam is, dat ons op de hoogte houdt, waarvan we dagelijks het werk kunnen zien, bespreken en beoordeelen? Geloof de heer J. ook niet, dat

*) M.i. zou het zeer wenschelijk zijn, dat van iedere vergadering van de Commissie tot B. v. S. een beknopt verslag in het S. W. (en Minerva) verscheen.

de arbeid der commissie veel vruchtbaarder zal zijn, wanneer zij zich gerugsteund voelt door de massa der studeerenden? Dat ontbreekt nu en het is onmogelijk, dat de commissie het missen van dien steun, dien drang uit de massa zelf niet als een zwakte gevoelt.

De heer J. schrijft, dat het resultaat van de besprekingen der commissie met professor Kraus niet gepubliceerd werd, omdat men hiertoe geen aanleiding vond. En dadelijk rijst de vraag: waarom bestond die aanleiding niet? Wij stelden er natuurlijk groot belang in de reden te weten, waarom professor Kraus van meening was, dat eene actie onzerzijds niets zou baten. Nu meenen velen nog, dat het bij den wetgever den indruk moet maken, dat wij ons om al de voorname belangen, die bij het wetsontwerp betrokken worden, niet bekommeren, dat ons b.v. het recht tot het geven van middelbaar onderwijs niets kan schelen, omdat wij absoluut geen blijk van het tegendeel hebben gegeven. Ik begrijp dus nog altijd niet, waarom de commissie geen termen aanwezig vond het resultaat van hare bemoeiingen in deze materie te publiceeren. De heer J. schrijft wel, dat bijna alle vertegenwoordigers der verschillende vakafdeelingen in de vergadering, waarin het bovenstaande besloten werd, aanwezig waren en dat deze als 't ware de opinie van hunne respectievelijke studiegenooten vertegenwoordigden. Maar dat standpunt is niet vol te houden. Want wij studeerenden wisten van niets, konden in dezen geen opinie hebben, de commissieleden konden derhalve onze opinies onmogelijk representeeren.

Alleen dan kan de vergadering van een lichaam van afgevaardigden zich een vertegenwoordiging noemen, alleen dan heeft zij het recht in naam van haar kiezers te spreken, indien zij op een bepaald program gekozen is, en in voortdurend contact met deze kiezers blijft, hun steeds inlichting en voorlichting verschaft, zich van hun opvattingen en gevoelens op de hoogte stelt, en haar handelingen openbaar zijn. Anders ontbreekt de noodzakelijke band, en de controle (en de belangstelling) en wordt zij eene oligarchie.

Studiebelangen kan zich in deze beteekenis van 't woord, dus geen vertegenwoordiging noemen, te meer niet, daar ieder weet hoe ongemerkt zich de verkiezingen voltrekken. De C. t. B. v. S. moet echter wel eene vertegenwoordiging worden, indien zij vruchtbaar werkzaam zal zijn, en belangstelling en waardeering ondervinden. En ik geloof, dat zij 't kan worden ook, indien men den weg inslaat, dien ik in breede trekken heb aangewezen.

N. G. K.

Een Doctoraat voor Scheikundige Ingenieurs.

In het laatst-verschenen nummer van de groene *Amsterdammer* staat als hoofdartikel een stuk van den heer A. Heldring te Hilversum over een doctoraat voor Scheikundige Ingenieurs.

Daar er hierin eenige nieuwe voorstellen aan de hand worden gedaan, lijkt mij een uittreksel hier niet misplaatst. Schrijver begint met een korte historische uiteenzetting, en wijst er daarbij op, dat de reden van stichting der Academie,

later P. S. lag in de behoefte der industrie aan theoretisch ontwikkelde leiders: „In het chemische gedeelte der industrie ontbrak het scheikundige element, in het mechanisch gedeelte het wiskundige element.” Waar de loopbanen van ingenieur en doctor in wis- en natuurkunde op technisch gebied gescheiden bleven, was dit bij technologen en gepromoveerde chemici minder 'tgeval; de laatsten kwamen met de Delftenaren in de industrie konkurreeren. Was hier de zuiverheid der scheiding door de Universiteiten bedorven, op het onderwijs-gebied gaf men den technologen toegang waardoor zij wederkeerig zich bewogen op het terrein van den doctor.

Na een kenschetsing van den tegenwoordig gevoerden strijd tusschen Delft en de Universiteiten vervolgt schrijver:

„Met verontschuldiging aan allen, wier menschlievende bedoelingen met te weinig eerbied zijn behandeld, geven wij als resultaat onzer overdenkingen:

a. Het is billijk en nuttig, dat een student in de scheikunde aan eene der Universiteiten, die lust voelt voor de techniek, gelegenheid vinde daarin te gaan werken.

b. Het is billijk en nuttig, dat een student in de technologie te Delft, wien de zuivere theorie, of het onderwijs daarin te geven, aantrekt, gelegenheid vinde daarin te gaan werken.

c. Het onderwijs in Nederland is van zulk een hoog gehalte, dat men eischen mag dat de docenten in de scheikunde de theorie absoluut beheerschen en tot hoofdstudie hebben gemaakt.

d. De industrie in Nederland moet zoodanig bevorderd worden, dat men eischen mag, dat wie bij haar als leider hoopt op te treden, alles geleerd heeft, wat daarvan buiten de fabriek te leeren valt.

e. Het is in het belang van een speciaal onderwijs met 'n beperkt aantal studenten in een klein land, dat alle uitgaven daarvoor geconcentreerd worden op ééne inrichting, ten einde de volmaking zoo dicht mogelijk nabij te streven.

Deze vijf denkbeelden zouden belichaamd kunnen worden in de volgende regeling:

Zoowel in Delft als aan de Universiteiten wordt na 2¹/₂ jaar studie een examen afgenomen in scheikunde, natuurkunde, beginselen, hogere wiskunde, mineralogie, en analytische scheikunde.

Daarna kiest de geslaagde; hij mag verder studeeren:

1°. voor scheikundig ingenieur te Delft; in technische analyse, preparatieve scheikunde, bouwkunde, teekenen, machineleer, mechanische en chemische technologie, beginselen theoretische scheikunde, arbeidswetgeving, enz.

Deze titel geeft recht op alle plaatsen in 's Rijks chemische industrie en bureaux voor technische analyse, op het geven van onderwijs in *technische vakken*, enz;

of 2°. voor doctorandus in de scheikunde aan een der Universiteiten, in theoretische scheikunde, hogere wiskunde, natuurkunde, paedagogiek etc.

Deze titel geeft recht tot plaatsing in alle zetels van scheikundig hooger en middelbaar onderwijs, alle Rijksproefstations, alle assistentschappen, enz.”

De heer Heldring betoogt dan dat het konsekwent en natuurlijk is, hem die in één dezer beide richtingen verder gaat, het promotierecht te geven in eigen vak. Waar hem zou worden tegengeworpen, dat de doctorstitel behoort te blijven weggelegd voor hen, die de wetenschap beoefenen om haarzelve, wijst hij er op dat het meerendeel der studenten in de medicijnen, in de rechten enz., studeeren ook met het oog op de praktijk. Bij een zoodanigen eisch voor den doctorstitel zou men deze lieden een ingenieur van het lichaam, een ingenieur van de rechtspraak moeten noemen. „Maar wij hebben te doen met de werkelijkheid en weten dat de doctorsgraad verleend wordt aan al wie Latijn en Grieks kent, en een bepaalde hoeveelheid studie in zijn vak van wetenschap vertoont.”

Dat de klassieke talen voor chemici overbodig zijn, erkennen de professoren der Universiteiten: de laatste hinderpaal voor een doctoraat voor scheikundige ingenieurs vervaldaarmee.

Schrijver wijst dan ook als geheel verkeerd het aanbod af van deze professoren, om Delftsche technologen het recht van promotie aan een Universiteit te geven: in hun eigen vak moeten zij toonen, zelfstandig en met juist inzicht te kunnen werken.

SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

Waarheid.

In de „Gesammelte Schriften zur philosoph. Erkenntniswissenschaft” schrijft Baader ongeveer het volgende: De mensch kon slechts weten, doordat God zich zelve bewust was. Niet dat een onmiddellijke intellektuele aanschouwing van God werd gehuldigd (ontologisme), neen veel meer wilde hij op den weg van anderen naar boven, van het zelf- en wereldebewustzijn langzamerhand tot het Godsbe-
wustzijn opstijgen. Maar dan was ook eerst met de kennis van God, de kennis van het wezen der wereld mogelijk, eerst wanneer we ons wereldoog vervolmaken tot Gods oog kunnen we de werelddingen kennen, zóó als ze werkelijk zijn, gedragen door de goddelijke waarheid. Daarom kon het stelsel slechts hypothesen bevatten. Dit is, geloof ik, in duidelijke bewoordingen het theosophisme of pantheïsme van den heer Folrax.

Wanneer we bij de behandeling der criteriologische vraagstukken ons afvragen, welke de bron is, waaruit het onderzoekingsmateriaal zal kunnen en moeten worden geput, dan blijkt dat daarvoor niets anders in aanmerking komen kan, dan de beschouwing van zich zelf, het bewustzijn. Immers het kennen is een toestand, welke in het bewustzijn voorkomt. Willen we dus nagaan in hoeverre ons kennen waarheid bevat, dan moeten we noodzakelijkerwijze in ons zelve keeren. Hiertegen heeft dan ook niemand bezwaar, maar lastiger wordt het vraagstuk, wanneer we vragen hoe we met het materiaal zullen handelen. Drie methoden komen daar in aanmerking:

a. Kant wil vóór alle kennis van datgene, wat innerlijke en uiterlijke ervaring ons geven, deze ervaring eerst zelf kritisch onderzoeken, d. w. z. hij wil ons eerst in twijfel laten of we wel iets met zekerheid kunnen kennen en van deze onzekerheid zal ons dan de Kritik der reinen Vernunft bevrijden. Ongelukkigerwijze moest Kant daarbij gebruik maken van zijn eigen kenvermogen, waarvan hij juist bezig was de deugdelijkheid na te gaan. Hij moest dus ronddraaien in een vicieusen cirkel, zijn stelsel moest een sophisme opleveren, al is het ook een verborgen. Deze methode volgen we dus niet.

b. Een tweede methode ging uit van het zelfbewustzijn der menschelijke geest en van de daarbij werkzame functies. Aangezien echter het bestaan der menschelijke geest geen direkte waarheid is, maar een resultaat van methaphysische bewijzen, zoo maken deze gebruik van nog te bewijzen waarheden. Wel kan men van de helder in het bewustzijn gegeven verschillen der kenprocessen uitgaan, de in- en uitwendige zin en het verstand als bron gebruiken, maar daarvoor is geenszins een dieper ingrijpen in de zielkundige vraagstukken noodzakelijk; ja zelfs ongerijmd (zie verder). Daarom volgen we ook deze methode niet, de methode van Baader e. d.

c. De 3e methode, en dit is de onze, geeft Kant gelijk als hij tegenover b) de leer der waarheid aan de methaphysica doet voorafgaan, maar is overigens zijn methode niet. Ze gaat uit van de vooropstelling, dat de mensch in ieder geval enkele gevoelens bezit, waarvan hij, zij 't ook subjectief, zeker is.

Nu kan deze bewering wel worden tegengesproken door alle kennis van den mensch als een noodzakelijke dwaling te brandmerken, maar dan wordt daarmee ook het eigen stelsel als onwaar verworpen, draait men in een doolhof rond. Dit is dus onhoudbaar. Inderdaad komt de strijd-vraag dan ook hier niet op neer. Er is niemand, die ont-kennen zal, dat de mensch niet enkele spontane waarheden in zich heeft; wie het ontkennen zou, zou eenvoudig het debat willen ontwijken door het voorwerp van debat weg te nemen.

Immers het is toch een feit, dat wanneer ik aandachtig naga, wat er in mijn ziel gebeurt, ik in het bezit ben van een groot aantal feiten, waarvan ik meen zeker te zijn.

Ik twijfel niet dat $2 \times 2 = 4$ is, dat de rechte lijn de kortste verbinding tusschen twee punten is, ik geloof, dat ik denk, dat ik wil, dat ik besta, ik ben overtuigd, dat ik van reeds bekende waarheden andere kan afleiden door redeneering, wetenschappen kan opbouwen als de rekenkunde, meetkunde, zielkunde, e. d. Is mijn zekerheid hier gerechtvaardigd? Zeer zeker; als de twijfel niets anders beteekende dan een subjectieve toestand van het verstand,

dan kan ik blijven bij mijn subjectieve indrukken en mijn vragen niet verder uitstrekken. In werkelijkheid echter is de zekerheid in mijn gedachte iets anders, ik vermoed ten minste dat er een waarheid aan ten grondslag ligt. En toch, veel waaraan ik vroeger niet twijfelde, is later gebleken onwaar te zijn; eeuwen lang geloofde men aan de beweging van de zon, aan de onbewegelijkheid van de aarde; een groot aantal geleerden geloofde nog aan hypothesen als aan dogma's, hypothesen, die nog zeer zwak staan. Wat nu? Ter wille van die vage apriorische twijfel alles en bloc verwerpen? Of alles als waar aannemen zonder contrôle, het andere uiterste? Noch het een, noch het ander. De mensch moet uit zijn zekere gevoelens, die kunnen kiezen, welke gesteund zijn door de waarheid, moet die weten te onderscheiden van de andere, welke slechts het gevolg zijn van een gevoel, waarbij niet is nagedacht, of die het gevolg zijn van persoonlijke wil (vooroordeel). En wanneer we dan de spontane werkzaamheid van den geest in tegenspraak zien met de overdachte werkzaamheid, dan is er maar één gerechtvaardigde conclusie: „De menschelijke machine is onvolmaakt”. Dit is het gebied waarin zich het debat beweegt.

Ondervraag de handelingen van het verstand en de rede. Wanneer verschillende oordeelen de revue passeeren, dan bemerkt men, dat de waarheid niet direkt duidelijk is. Dan begint men het complex der termen te ontleden, met behulp van andere de analyse voort te zetten, om de niet onmiddellijk duidelijke oordeelen terug te brengen tot onmiddellijk duidelijke. Dit noemt men bewijzen. De rede, die nadenkt, begint met te twijfelen aan de niet onmiddellijk duidelijke oordeelen. Kan men zoo altijd doorgaan? Telkens en telkens opnieuw tusschentermen invoegen om het bewijs te leveren? Dan zou men van niets zeker zijn, dan verviel men in den bekenden cirkel, in het doolhof, waar niet is uit te komen. Inderdaad er zijn waarheden, die zoodra zij voor de rede verschijnen zóó duidelijk en helder zijn, dat twijfel onmogelijk is. Hierop komen we in het vervolg terug.

We leven in een tijd van het subjectivisme; de waarheden zijn afhankelijk van het denkend subjekt, de menschelijke constructie is van dien aard, dat men slechts zóó denken kan, slechts tot dat resultaat kan komen, waartoe men in een gegeven geval komt. Deze leer, door Kant het uitvoerigst verdedigd, is onder het publiek algemeen verbreid geworden. Men vroeg niet of dat gerechtvaardigd was, men beweerde het alleen maar, bewees het natuurlijk niet, dat ging niet met subjectieve waarheden; maar wat het overige betreft, daar wilde men graag een ieder overtuigen van eigen meening, daar vergat men zijn theorie. Anders is het onverklaarbaar waarom men zijn leer in dikke boeken uiteenzet.

Wij nemen het voorbeeld van den heer Folrax $2 \times 2 = 4$. Is het een blinde subjectieve drang, dat ik dat oordeel uitspreek of is het gemotiveerd, gemotiveerd door de objectieve klaarlijkheid? Ik wil het oordeel uitspreken $2 \times 2 = 4$, maar aarzel. Ik zie het begrip 2×2 en daarnaast het begrip 4 en ik weet niet of beide identisch zijn. En nu ben ik me bewust te analyseeren, ik analyseer het begrip 2 en het begrip 2×2 in zijn samenstellende deelen, evenzoo het begrip 4 en mijn rede laat mij de identiteit van het geheel en zijn deelen zien. Het is de ervaring zal men meenen, de streepjes, ze waren de oorzaak van mijn bevestigend oordeel. Toch niet. Ik ben er zeker van, dat altijd en overal $2 \times 2 = 4$ zal zijn. Wel doet men zich soms de moeite aan te beweren: ik kan me zeer goed begrijpen dat $2 \times 2 = 4$, maar met woorden laat zich gemakkelijk alles ontkennen, echter niet alles voor zijn geweten. Niemand is er ter wereld of zal er ter wereld kunnen worden gevonden, die de gelijkheid van het geheel aan zijn deelen met geheel zijn verstand en geheel zijn geweten zal kunnen ontkennen en wat de rede leerde, bevestigde de ervaring overal en op alle plaatsen. En de streepjes? Och, het zijn slechts de dienaarissen van het verstand. Twijfelt men er aan? We nemen een ander voorbeeld. De som der hoeken van een driehoek is 180° . Heeft men dit ooit geweten of zinnelijk gecontroleerd? Wat heeft men dan gedaan? De rede ontleedde het begrip 180° in drie zijner samenstellende deelen, zag de gelijkheid van ieder dier deelen met de hoeken van den driehoek en tevens zag men dat de dienaar, de geteekende driehoek, niet die eigenschap alleen bevatte, maar dat het integendeel een eigenschap was, aan den „driehoek, als zoodanig,” toebehoorend. Denk eens aan een bijzonderen stand! —

Zeker het getuigenis van mijn bewustzijn heeft alleen waarde voor mij, slechts ik heb het bewustzijn het oordeel uit te spreken, niet uit objectieven drang, maar eenvoudig omdat het zoo is, omdat de zaak mij helder is, duidelijk, klaarlijk, 't spreekt het oordeel uit onder objectieve evidentie, die mijn verstand verlichtte evenals de voorwerpen aan onze zinnen eerst recht duidelijk zijn, door het licht beschenen. Vandaar ook die objectiviteit, want het licht straalt van de voorwerpen uit en komt in mijn oog, niet omgekeerd.

Maar, wanneer iemand beweren mocht, zich bewust te zijn van een blinde synthese, ik zou hem door mijn bewustzijn niet tot stilzwijgen kunnen brengen, maar hem eenvoudig herinneren aan hetgeen ik reeds een eindje hooger heb gezegd over dezulken. En dan? Is er niet een duidelijke opvolging waar te nemen, twijfel, meening, zekerheid? Hoe is dit overeen te brengen met een subjectieven drang? Zoolang niet het vraagstuk tot eenvoudiger en eenwoordiger problemen is teruggebracht, tot het eindelijk absoluut eenvoudig is (zie boven), zoolang zal het mij niet meeslepen. Zeker ik kan mijn gevoel een oogenblik aan de kapstok hangen, kan methodisch gaan twijfelen, om de waarheid te vinden, maar zoodra de evidentie daar is, zoodra ook is er een uitwendige drang, die tot toestemmen dwingt. En wie dit alles negeerend toch het objectivisme handhaaft, neemt eenvoudig in zijn systeem het axioma op: Wat er ook gebeure, mijn stelsel is perse waar.

Folrax meende $2 + 2 = 4 + \frac{1}{x}$ en x was zeer groot. Maar waar is toch de motiveering van dat alles te zoeken? Ik heb wel meenen te begrijpen wat F. bedoelde, weet nu hoe hij er over denkt, maar daar heeft men après tout weinig aan. Is het soms, omdat ons kenvermogen door instrumenten verbeterde, of om die kwestie met $pv = RT$? De heer Folrax verkeert in een dwaling. Iets anders is een empirische wet, iets anders een analytische. De wiskundige wetten, ze zijn van een ander maaksel, om het zoo eens uit te drukken, dan de empirische. De laatste worden verbeterd in den loop der tijden doordat instrumenten onze gezichts-, gehoor- en meer dergelijke zinnelijke vermogens helpen, maar de eerste blijven ten eeuwigen dage dezelfde. Of zoudt ge meenen, dat Euclides, of Archimedes, of Noach of Abraham of zelfs Adam minder overtuigd waren van de waarheid $2 + 2 = 4$ dan wij? Is die x bij al die jarenlange evolutie ook maar iets toegenomen in uw meening? En waarom is het niet $2 + 2 = 4 + x$ en neemt die x niet constant toe, zoodat over 100 jaar b. v. $2 + 2 = 5$ en over oneindig veel jaren $2 + 2 = \infty$. Acht u dit mogelijk? Ik bedoel niet of ge dit kunt neerschrijven, maar naar uw geweten? Mocht ge soms meenen „de alles omvattende wetten kennen we nog niet”, dan ben ik het volmaakt met u eens, maar dit is geen reden, dat er niet kleine stukjes (bijzondere gevallen) zouden zijn, die we absoluut zeker kennen, door, voor die stukjes, ware wetten.

Die alles omvattende wetten kennen we eerst later, niet na lange evoluties, maar terstond na den dood, mits iemand zóó leve dat hij het verdient.

Ten eeuwigen dage blijft ook de som der hoeken van een driehoek 180° . Gij meent met metageometrische problemen dit argument te kunnen omvergooien? Ge vergist u. Integendeel ze staven mijn bewering en zijn tevens een leelijk getuigenis tegen Kants aangeboren denkvormen van de ruimte. Drieerlei soort van ruimten? Alle drie aangeboren? Toch nemen die personen eender waar?

Ze staven mijn bewering. Anders toch zijn de Euclidische lijnen, anders de Lobatchefkyaansche, anders de Riemanniaansche. (Reeds tweemaal werd dit in St. W. zonder tegenspraak, gezegd). Terwijl Euclides zijn 6e porkulates had opgesteld, liet L. het 5e en R. het 6e vervallen, was het wonder dat beide tot andere resultaten moesten komen, dat L. de som der hoeken kleiner dan 180° en Riemann grooter dan 180° vinden moest? Verschillend waren hun lijnen, verschillend hun driehoeken, verschillend dus ook de som der hoeken. Maar de axioma's der geometrie zijn toch verkregen uit het begrip, dat we van de ruimte bezitten? Is die dan niet Euclidisch? Dit is een nieuwe moeilijkheid, maar we blijven vooreerst daaraan vast houden, dat het bovenstaande waar blijft, al was onze ruimte noch Euclidisch, noch Riemanniaansch, noch Lobatchefkyaansch, ieder in zijn eigen kader. De geometrie evenwel is een eigenaardige wetenschap en nu beweren de metageometers dat er in de grondbegrippen een onbekend element is, en naar gelang dit nu wordt aangenomen, ontstaan ook verschillende systemen.

Het begrip van de ruimte toch is een metafysisch begrip en de axioma's der geometrie, het zijn algemeen absolute begrippen, behalve dan dat onbekende natuurlijk, — die tot de metaphysica en niet tot de geometrie behooren. Maar de geometers houden zich ook bezig met de afmetingen der figuren, met metrische vraagstukken en nu kunnen de voorafgaande begrippen, die in zich een absoluut karakter hebben, voldoende zijn om een exacte metrische theorie op te stellen of niet. De metageometers bewezen het laatste. — Welke theorie nu goed is, dat zal het experiment moeten leeren, maar dit is vooralsnog onmogelijk, dus kan dit onbekende element niet dan approximatief worden bepaald. De „onzekerheden der geometrie”, ze zijn slechts van experimenteelen aard, alle die systemen zijn goed en waar, en ieder in hun eigen kader.

Nu moet men evenwel niet meenen, dat dit nu bij alle wetenschappen het geval is. Het grondbeginsel der metaphysica b. v. is het beginsel van contradictie en dit is in werkelijkheid alomvattend absoluut zeker, niet asymptotisch, maar reëel zeker. Iets kan niet tegelijkertijd zijn en niet-zijn, zoo luidt het. Is het u niet evident, of zult u durven beweren, dat het niet waar is? Maar in het laatste geval leert dan uw eigen stelling dat iets tegelijk waar en nietwaar zijn kan en gooit ge dus uw eigen loochening omver. Nu moet het wel een ieder evident zijn, het beginsel van contradictie, het is zelfs met den slechtsten wil van den wereld niet te loochenen, het is een waarheid niet afhankelijk van ons, het is in de natuur der dingen gelegen. En heel de wetenschap en alle ervaringen, ze staven, de een al meer dan de ander, de duidelijkheid. Dat men dit steeds bedenke.

Er zijn nog meer redenen, waarom het subjectivisme een onhoudbare leer is. Immers hoe is het te begrijpen, dat de meest verschillende volkeren, die soms nooit van elkaar hebben gehoord in verschillende exacte vraagstukken volmaakt hetzelfde meenen en denken, hoe is zelfs nu nog een internationale wetenschap mogelijk met subjectieve waarheden. Men spreekt van gelijke omstandigheden, maar wanneer dan toch Euclides en de Chineezers, Gauss, Euler, en de Azteken allen in dezelfde omstandigheden verkeerden, dan is 't me heusch niet meer duidelijk wat toch wel omstandigheid beteekent. Spreekt men over eenzelfde aanleg, dan vraag ik naar een nog dringender vraagstuk: Vanwaar die aanleg, zoo overal gelijk, indien niet beheersd door de omstandigheden?

(Slot volgt.) $\wedge \wedge$
 \wedge

Een Octillioen.

„..... een stap nader tot de éene absolute waarheid, maar een stap, zooals er oneindig vele gedaan moeten worden in de octillioenen van lichtjaren onzer evolutie, vóór wij zullen komen op een standpunt.... waarop we een oneindig kleine afschaduwung der absolute waarheid nu en dan zullen mogen aanschouwen.”

Waarde heer Folrax, weet ge wat een octillioen is? Millioenen tot de achtste macht, of wel 10^{48} .

1 Kilometer heeft millioenen millimeter, dus 1 KM^3 heeft 10^{18} mM^3 . Stellen we ons nu voor een heel fijn zand, zooals misschien in een zandlooper wel voorkomt, of mijnentwege poederchocolade, zoo dat er 1000 deeltjes per mM^3 voorkomen. De diameter van zulk een deeltje moet dan ongeveer $\frac{1}{10}$ millimeter zijn. 1 KM^3 kan derhalve 10^{21} van die deeltjes bevatten. Hoe ver zijn we nog van een octillioen verwijderd! De omtrek der aarde is 40000 KM; de straal dus ongeveer 6300 à 6400 KM; de inhoud van een bol is $\frac{4}{3} \pi R^3$; de inhoud der aarde dus ruim 10^{12} of één biljoen KM^3 . Vullen we dus een bol zoo groot als de aarde met ons fijne zand, dan hebben we 10^{33} deeltjes. We zijn dus nog op geen stukken na bij een octillioen. Nemen we een planeet, die zoo ver van de zon verwijderd is, dat het licht haar in ongeveer 33 minuten bereikt. De straal van haar baan is dus ongeveer $4 \times$ die der aardbaan of $33 \times 60 \times 300000 = 6 \times 10^8 \text{ KM}$. Beschrijven we op dien baan als grooten cirkel een bol, dan is daarvan de inhoud bijna 10^{27} KM^3 . Vullen we den bol met poederchocolade, dan hebben we $10^{21} \times 10^{27} = 10^{48}$ of een octillioen deeltjes!

Maar we zijn er nog niet! Onze evolutieweg zou octillioenen lichtjaren meten. Een lichtjaar is $365 \times 24 \times 3600 \times 300000 = 8 \times 10^{12}$ of 8 biljoen Kilometer. We zouden op onzen evolutieweg dus octillioenen malen 8 biljoen

Kilometer moeten afleggen om.... de absolute waarheid te bereiken? Neen om er af en toe een oneindig kleine afschaduwung van te mogen aanschouwen!

Waarlijk heer Folrax, daar zou ik tegen op zien. Nu verschil ik met u van meening wat betreft dezen evolutieweg. Ik geloof niet, dat deze naar een bepaald doel leidt. En daarom bekommer ik me niet om afstanden, maar slechts om de richting. Doch indien ik moest gelooven, dat ik een absolute waarheid nastreven moest, en daarvan na octillioenen lichtjaren van evolutie af en toe een oneindig kleine afschaduwung zou mogen aanschouwen, ja, dan zou ik er ernstige bedenking tegen hebben mij met mijn evolutie op weg te begeven, of nu maar liever dadelijk omkeeren, denkende: beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald. Het zou me waarachtig al te ver zijn!

Gelukkig voor mijn gemoedsrust, beeld ik me niet in, het spook „Absolute waarheid” te moeten najagen.

Overigens geloof ik, dat de heer Folrax slechts van zijn octillioenen lichtjaren sprak om een beetje griezelig te zijn.

SECUNDUS.

Van een ander standpunt.

Het artikel over „De Katholieke Kerk en de moderne tijd” geeft me aanleiding, de pen op te vatten, om mijn denkbeelden deels tegenover, deels naast die van den schrijver van dat stuk te plaatsen.

Reeds aanstonds doemt hier een groot verschil op tusschen ons beider zienswijzen. Als katholiek ziet hij slechts de kerk en de „wereld” daarbuiten. Ik voor mij kan deze scheiding niet erkennen, en beschouw de maatschappij als een éénheid, die zich voortdurend ontwikkelt, waarin alle volkeren, alle organisaties a. h. w. zijn opgeheven, en waarvan ook de kerk eenvoudig een onderdeel uitmaakt. De kerk staat in, niet buiten de „wereld,” ze is niet de antagonist, maar een deel ervan.

Wanneer van een scheiding zou kunnen sprake zijn, dan zou ik voor mij die wenschen tusschen bourgeoisie en proletariaat, al is die in de praktijk ook niet streng door te voeren.

En slechts in dien geest zou van een staan van de kerk tegenover de wereld sprake kunnen zijn: wanneer alleen zij het was, die in de toekomst de vaan van het kapitalisme zou omhoog houden, en wanneer de frase, dat de sociale strijd ten slotte tusschen de soc.-demokratie en haar zou moeten worden uitgevochten, waarheid bevatte.

Ik voor mij geloof dat niet; de kerk zal zich reeds lang voor dien aan de veranderde economische omstandigheden hebben aangepast.

Zal de kerk haar tot nog toe bewaarde onwrikbare eenheid, haar ijzervaste organisatie behouden, dan is ze wel gedwongen, bewust of onbewust, de invloeden der economische en sociale verhoudingen te laten gelden, en ook in eigen boezem die hervormingen aan te brengen, zonder welke ze onvermijdelijk te gronde zou gaan. Het feit, dat ze thans reeds bijna twintig eeuwen lang haar belangrijke rol in de wereld heeft vervuld, is een bewijs daarvoor. Eene organisatie, welke ook, ondermijnt haar eigen grondslagen, zoodra ze zich tegen den ijzeren gang der wereld verzet, en, zooals de schrijver in het vorig nummer zelf terecht opmerkt, ook de kath. kerk is in den stroom der tijden meegegaan, en — men moge haar beschouwen als naast of tegenover de wereld staande — hare ontwikkeling heeft steeds verband gehouden met, is steeds een onderdeel geweest van, de algeheele evolutie. Haar cultuur is niet een zelfstandige, onafhankelijke, maar geen andere dan die van de geheele maatschappij.

Het zou te ver voeren, hier de rol te bespreken, dien de Kerk sedert haar ontstaan heeft gespeeld. Ik wensch me slechts te bepalen tot het weergeven van mijne denkbeelden, omtrent hare verhouding tegenover de socialistische beweging van onze dagen.

Beschouwd van het standpunt der sociaal-democratie zien we, dat de door haar gevoerde politiek is de kapitalistische, dat ze zich, op enkele leden na, van wie de meesten de gevolgen hunner afwijkende zienswijze ondervinden, schaart aan de zijde der bezitters.

Hiervoor kunnen verschillende oorzaken worden aangewezen. Een voornaam factor in dezen is de inwendige organisatie der kerk, die den priesters een zoo grooten macht schenkt over het meerendeel harer leden. Het is

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van DONDERDAG 3 MAART 1904.

een feit, dat bijna alle katholieke arbeiders zijn onbewust, dom, dat ze zich niet gevoelen lid van een onderdrukte klasse, maar op zichzelf staand individu te midden van een wereld van soortgenooten. Ze missen het sentiment dat eigen is aan hun bewusten klassegenoot, en dit doet hen meer ontvankelijk zijn voor de leerredenen hunner geestelijke voorgangers. Hun inzicht, en in het algemeen dat van alle katholieken zal dus hetzelfde zijn als dat dier voorgangers.

Toonaangevend is de hogere geestelijkheid, die bijna uitsluitend wordt gerecrueteerd uit de zoons van bezitters; — natuurlijk, aan hunne opleiding zijn kosten verbonden. Het is dus volkomen verklaarbaar dat de denkbeelden, die door hen worden gekoesterd, geen andere zijn dan die der klasse, waaruit zij voortkomen, die der bourgeoisie. De lagere geestelijkheid kan hier slechts weinig tegenover stellen. Voor het grootste deel bestaande uit zoons van kleine boeren of burgers, die het tot een eer rekenen, een priester in de familie te hebben, werkt deze afkomst uit deze anti-socialistische, of liever conservatieve kringen mee om hen de zienswijze der hogere geestelijkheid te doen deelen. En mocht al een enkele vrije geest andere inzichten zijn toegedaan, de druk van boven maakt het hem in het algemeen toch onmogelijk, voor zijne afwijkende denkbeelden uit te komen.

Dit alles is een voorname, zoo niet de voornaamste oorzaak van de kapitalistische, anti-socialistische politiek, door de kerk gevoerd.

De meening, dat het socialisme materialistisch zou zijn, welke meening, volgens den schrijver in het vorig nummer door de kath. kerk wordt gekoesterd, mag een dertig of veertig jaar geleden eenig recht van bestaan hebben gehad, de practijk van dit nieuwe „credo” op economisch gebied heeft toch duidelijk genoeg aangetoond, dat het is een nuchtere broodvraag, en dat het vermeende anti- of ongodsdienstige niet is een essentieel onderdeel, een noodzakelijk bestanddeel der leer, maar eenvoudig een persoonlijke wereldbeschouwing. En het gaat niet aan deze twee opvattingen te vereenzelvigen.

Intusschen is het verklaarbaar. Iedere diep in het gemoedsleven ingrijpende godsdienstige overtuiging maakt voorzichtig, waar het het aanvaarden van wetenschappelijke ontdekkingen betreft. We denken slechts aan den tegenstand, dien het Darwinisme in geloovige kringen nog steeds ondervindt. De concessie te dien opzichte reikt gewoonlijk niet verder dan tot het erkennen van feiten van evolutie, niet tot dat van de juistheid der evolutie-leer. Hoe het zij, elke nieuwe veelbetekenende richting in de wetenschap zal haar invloed eerder in nietgodsdienstige dan in andere sferen doen gevoelen, en daar tijdens haar opkomst de meeste aanhangers tellen. Het is dan ook niet waar, dat de kath. kerk haar beste krachten zag meeslepen „in den afgrond van het materialisme”.

Tot dusver is het, om socialist te zijn nog nooit noodzakelijk geweest, de materialistische wijsbegeerte te omhelzen en wie, die goed katholiek was en zich door het socialisme gedwongen zag tot het aanvaarden dier eenzijdige filosofie?

Nee, de kerk, en haar hoofd vroegen niet, wat het socialisme was, en in hoeverre een katholiek sociaal-democraat kan zijn, maar: wie zijn de voorstanders? Ze zag, dat de socialisten voor het meerendeel materialist waren, en kende zonder meer deze wijsgeerige richting als essentieel onderdeel toe aan het socialisme. Dit is een fout der kerk, die in haar oordeel slechts rekening hield met den schijn niet met het wezen, en die veroordeelde zonder te kennen.

Het besef van deze waarheid begint thans ook onder de katholieken meer en meer door te dringen, en de gevolgen zijn verschillend. Onder hen, die zich minder door uitspraken van den paus e. a. gebonden achten, zijn er, die een radicale zwenking hebben gemaakt, en, voor zoover ze niet tot de soc.-democratische partijen zijn toegetreden, een standpunt innemen, dat van het socialistische politiek slechts weinig verschilt, (Mc Grady, Hagerty, Mc Glynn, Daens, Fonteyne, Stojalowski enz.)

Onder de anderen willen velen wel meewerken aan hervormingen in vooruitstrevende richting, maar hunne gebondenheid aan de kerk doet hen een middenweg inslaan, dien der katholiek-democratie, die nog steeds een aan het socialisme vijandig karakter draagt. Ze voert een verzoeningspolitiek, die ze evenwel op den duur niet zal kunnen

volhouden, want het scherper worden der klassentegenstellingen en van den klassenstrijd zal ook de kath.-democraten onvermijdelijk dwingen tot partijkiezen, en de door hen voorgestane richting zal in den feller wordenden kamp tusschen kapitaal en arbeid ondergaan. De ontkenning van den klassenstrijd en de daaruit voortvloeiende struisvogelpolitiek zal het zijn, die deze richting, welke vleesch nog visch is, zal doen struikelen, en een eind maken aan dezen toestand tusschen hangen en wurgen.

Maar toch begroeten we de leden dezer partij als de geïncarneerde bewijzen voor de waarheid: dat de ontwikkeling der economische verhoudingen hoe langer hoe sterker haren invloed doet gevoelen binnen het gebied der katholieke kerk. Ze wordt tegen wil en dank in den stroom der tijden meegesleurd en de drang naar zelfbehoud is oorzaak, dat ze zich, zij het na eenig verzet, laat meedrijven.

Voor al het standpunt der kerk tegenover den klassenstrijd dient van meer nabij te worden gezien.

Niettegenstaande allen ernst van deze worsteling is het toch niet van humor ontbloot, te zien, hoeveel moeite van christelijke zijde, door dominees en pastoors wordt gedaan om dien klassenstrijd onder een massa vaktermen en fraseologie te bedelven. Toch blijkt telkens weer, dat de tale kanaans geen deugdelijk wapen is in den strijd om erkenning van feiten. Want men kan den klassenstrijd ontkennen, zoolang men zich niet tegenover feiten geplaatst ziet, doen deze zich voor dan moet men partij kiezen; en doet men dat, dan doet men mee aan denzelfden strijd, dien men verloochent.

En nu ook de christenen langzamerhand inzien, of misschien wel bij intuïtie gevoelen, dat feiten in het gewoel der wereld luider spreken dan bijbelteksten, nu laten ze zich in de practijk met meer gewilligheid, dan men, hunne woorden in aanmerking genomen, zou verwachten, meevoeren door den stroom der tijden, en in den strijd tusschen bourgeoisie en proletariaat scharen ze zich aan een van beide zijden. Volgens eigen beweren strijden ze dan wel niet den klassenstrijd — want die bestaat niet — maar een belangenstrijd, enz., doch in socialistische terminologie overgezet, komt het meer op een practische erkenning van den kamp, die door de sociaal-democraten bewust wordt gestreden.

De sociaal-democratie is bij de erkenning van dezen klassenstrijd niet blijven staan; ze wenschte dien georganiseerd te voeren, en drong o. a. aan op het vormen van vakverenigingen. De christelijke arbeiders doen in de laatste jaren evenzoo. Zonder zich ervan bewust te zijn — dit zou hen spoedig tot sociaal-democraten maken — voeren ze bij werkstakingen enz., den klassenstrijd op industrieel gebied met hetzelfde doel en dezelfde middelen als de niet-geloovige werklieden. Of waren de staking der diamantbewerkers in 1902, de uitsluiting te Enschedé, de stakingen te Borne en te Bergeijk, enz., waar christen-arbeiders meestreden en waaraan christenen van naam hun zegel hechtten, geen klassenstrijd? Ik geloof, dat dit bezwaarlijk te ontkennen valt. Hoe het zij, hij wordt gestreden en ook de christenen nemen deel aan dien kamp.

We zullen thans zien, welke verhouding de Kerk tegenover dezen klassenstrijd inneemt. Tenminste, voorzoover betreft den strijd op economisch gebied, want zoolang deze niet bewust wordt gevoerd, kan van een dergelijken bewust gestreden politiek strijd geen sprake zijn.

We zien dan, om een woord van Dr. Schaepman te bezigen, allerwege „chronisch opdoemende” Katholieke vakorganisaties. Maar toch worden deze door de hogere geestelijkheid met leede oogen aangezien en het is een erkend feit, dat b.v. in ons land alleen de bisschop van Haarlem zijn onverdeelde goedkeuring aan de oprichting dezer verenigingen schenkt.

De kerkvorsten en prelaten gevoelen instinctmatig het gevaar, dat hunne klasse van de zijde dier organisaties bedreigt, want de oprichting is reeds voldoende om zich op een hellend vlak te begeven, waarlangs men met groote zekerheid afglijdt naar het voeren van den klassenstrijd, eerst op economisch, later ook op politiek gebied. Maar toch wordt van hoogerhand meermalen, ja, bijna altijd, op het vormen dier verenigingen aangedrongen en danken ze daaraan hun ontstaan. De reden is de vrees voor het

steeds meer veldwinnende socialisme. Vooral de Deutsche Katholieke vakbeweging bewijst dit afdoende. Men behoeft slechts de statuten op te slaan, om het eigenlijke doel, waarmee de organisaties zijn opgericht, te leeren kennen.

Zoo vindt men in de statuten der vereeniging van textielarbeiders te Aken b.v. het volgende artikel:

„Elk lid verplicht zich bij zijn opname op eerewoord, „zich plechtiglijk en openlijk te erkennen als een tegenstander van de revolutionaire partijen van elke soort” en in die van de organisatie te Crefeld:

„Elk lid erkent zich door zijn toetreding een tegenstander van de sociaal-democratische grondstellingen en „doeleinden”.

Het is duidelijk, dat een dergelijk negatief doel, dat bij de oprichting voorzit, niet in staat is, de organisatie langere tijd op de been te houden, laat staan te doen groeien, vooral niet op plaatsen, waar de socialistische vakvereeningen minder krachtig zijn ontwikkeld. Toch hoort men bijna nooit van een Katholieke organisatie, die te gronde is gegaan. Dit is verklaarbaar.

In de eerste plaats bezit zulk een vakvereeniging altijd een geestelijk adviseur, door wiens invloed zij die lid zijn, niet spoedig zullen uittreden, en anderen lid worden.

Maar wanneer de heerschende geest niet was vóór behoud der organisatie, dan zou een enkel man niet in staat zijn haar bijeen te houden. Met welk doel ze dan ook moge zijn opgericht, wanneer ze eenmaal eenigen tijd bestaat, openbaart zich in haar eigen boezem wel degelijk een zeer positief streven, en dat is de bevordering van de belangen der leden tegenover die der patroons.

Ook hier levert alweer de Deutsche Katholieke vakbeweging ons verschillende voorbeelden. Zoo verklaarde men op het congres, dat Pinksteren 1900 te Frankfort werd gehouden, rondweg:

„Wij organiseren ons, om tegenover de vaste, gesloten „macht van het kapitaal, waartegenover de arbeider weerloos is, een gelijke sterke macht te plaatsen. Er is niets „natuurlijkers dan de gedachten: sluiten de ondernemers „zich aan een, zonder acht te slaan op partij of geloof, „dan moeten de arbeiders evenzoo handelen. Elke versnippering in deze is voor de arbeiders een ongeluk.”

Deze sterke uiting is teekening voor den in den boezem der Kath. vakvereeningen ontstane geest. Men ziet in de organisatie een middel tot behartiging van eigen belangen, en men wordt tegen wil en dank den weg van den klassenstrijd opgedrongen.

Wonder is het dus niet, dat de hoogere geestelijkheid, waar ze al den stoot tot oprichting geeft, toch het gevoel met zich omdraagt van tusschen twee kwaden het beste te kiezen, en dat ze alle moeite doet, de vakvereeningen in zoodanig spoor te leiden, dat elk gevaar voor de organisatie der kerk wordt bezworen. De door haar gevoerde politiek doet dit gelukken: de kerk heeft een zwenking gemaakt ten opzichte van de sociale verhoudingen, die evenwel toont, dat ze tot meerder zwenken in staat is, maar daardoor bereikt ze haar doel: de organisatie der katholieke arbeiders, staande naast die der ongeloofige, en dikwijls daartegenover.

Zoo laat ze de invloeden der veranderde economische omstandigheden in eigen boezem doorwerken, en past ze zich, uit zucht naar zelfbehoud, daarbij aan. Haar standpunt tegenover den klassenstrijd moge halfslachtig zijn, en een remmende werking uitoefenen op de maatschappelijke ontwikkeling, wil ze op den duur blijven bestaan, dan zal ze partij moeten kiezen.

Ik geloof dan ook, dat dit het geval zal zijn. Wel zal ze, zooals, sedert ze in de middeleeuwen het toppunt van haar macht bereikte, ten achter blijven, maar evenmin als eenig ander, in de maatschappij staand lichaam, zal ze aan den drang der tijden kunnen ontkomen. Bleef ze pal staan, ze zou onvermijdelijk te gronde gaan. Maar er is geen enkele reden om aan te nemen, dat ze nu plotseling zal ophouden zich naar de tijdsomstandigheden te voegen. M.i. zal ze dan ook niet verdwijnen, en het eenheidsbegrip, dat het kenmerk van haar wezen uitmaakt, zal haar in de komende socialistische maatschappij een even hecht steunpilaar doen zijn van de gemeenschappelijke productie, als ze nu is die van het kapitalisme.

M. K.

Aan [^]_^.

Een korte opmerking naar aanleiding van uw artikel in het vorig S. W.

Uw vraag: Is het dan in de eerste plaats de taak der Kerk, enz. is ongetwijfeld goed gesteld, pathetisch zelfs, maar de beantwoording laat m. i. te wenschen over. Immers, de Kerk is verplicht, mede te werken tot leniging der sociale nooden, of zij is dit niet, kort en goed. Gelijk uit het vervolg van uw stuk blijkt, behoort het ook volgens uwe meening wel degelijk tot haar taak. Welnu, dan had zij die ook altijd en onder alle omstandigheden naar behooren dienen te vervullen, tenzij u mij kunt aantonen — wat u waarschijnlijk lastig zal gelukken — dat u deze plicht, die u de tweede noemt, ooit in strijd zou kunnen komen, ooit in strijd gekomen is, met de eerste, n.l. het Evangelie te prediken, en dat deze bezwaren, zoo zij al optraden een algemeen geldende invloed gehad hebben. Zoolang bedoeld bewijs niet is geleverd, staat het vast, dat de Kerk zich heeft schuldig gemaakt aan ergelijke plichtsverzaking, en dat het mede haar schuld is, dat de maatschappelijke krachten zóódanig op den mensch hebben kunnen inwerken, dat hij zich van haar afwendde en in „den afgrond van het materialisme” werd medegesleurd. Het is dus zeer natuurlijk, dat een groot deel der menschheid in zooverre vijandig tegenover de Kerk staat, dat zij haar wantrouwende houding niet zal laten varen, vóór en al eer de Kerk haar oude schuld door groote maatschappelijke hervormingen zal hebben geboet, ten minste den goeden wil er toe getoond. En zelfs dan kan de Kerk nog volstrekt niet eischen, dat de wereld dadelijk tot haar zal terugkeeren, het is zeer goed mogelijk, dat deze zich in den materialistischen afgrond even goed thuis is gaan voelen als Daniël in den leeuwenkuil, dat, al moge zij dan ook de ware Katholieke Zaligheid niet smaken, zij toch gelukkig is geworden, doordat zij zich gelukkig is gaan voelen, m. a. w. het is zeer wel te denken en ik verwacht dit zelfs, dat de Kerk haar eens begane misstappen nooit zal kunnen herstellen.

R.

Eenige vragen aan de Heeren [^]_^.

Het is mijn plan eenige beschouwingen te wijden aan uw artikel „De Katholieke Kerk en de moderne tijd” in het vorige Weekblad. Maar het is mij onmogelijk daarmee te beginnen, alvorens ik van u eenige ophelderingen heb ontvangen aangaande uwe bedoelingen met sommige beweringen en uitdrukkingen.

Gij zult dan wel zoo vriendelijk willen zijn, mij te willen inlichten omtrent de volgende punten:

1°. Gij schrijft: „... de Kerk schikt zich, want hoe „onveranderlijk Petrus' bootje ook moge zijn, bij andere „winden kunnen andere zeilen worden opgezet. Het wezen „der Kerk blijft onveranderlijk, voor het overige verschilt „zij niet van eenige menselijke instelling....”

„... De menselijke bestanddeelen in de Kerk veranderen met den tijd, de goddelijke echter zullen blijven, „gelijk zij vroeger waren en nog altijd zijn....”

Nu begrijp ik niet, hoe dit te rijmen is met de leerstelling der pauselijke onfeilbaarheid, die van 1870 dateert. Deze kan toch niet worden opgevat als een nieuw zeil, noodig geworden voor een nieuwen wind? De pauselijke onfeilbaarheid zal toch wel van goddelijken oorsprong zijn. En toch is zij nog van zeer recenten datum.

2°. Gij spreekt van een tijd, waarin de Kerk haar dubbelen taak vergat en zij was ingedut, evenals in dien tijd heel de wereld in een vervallen toestand verkeerde. Het is me niet duidelijk, welk tijdperk ge hier op 't oog hebt.

3°. Gij spreekt verder over het feit, dat de Katholieke Kerk onder allerlei staats- en maatschappijvormen haar taak heeft kunnen vervullen.

Ik wilde u vragen of ge meent, dat de R. K. Kerk zich ook aan een socialistische maatschappij zal kunnen aanpassen. Ik bedoel met „socialistische maatschappij” hier een samenleving, waarin de productiemiddelen het bezit der gemeenschap zijn en de voortbrenging planmatig georganiseerd is; ik laat alle questies van godsdienst, materialisme en klassenstrijd hier dus buiten beschouwing.

4°. Waaraan schrijft ge het toe, dat de meeste socialisten ongeloofig zijn en min of meer vijandig tegenover de organisatie staan, die R. K. Kerk heet.

5°. Zijt gij van meening, dat tot het vele wat nog in de Kerk veranderen moet, mede behoort, dat zij voortaan krachtiger dient op te treden voor de belangen der arbeidersklasse en haar houding tegenover mannen als pastoor Daens, enz., ganschelijk wijzigen?

6°. Wanneer de Kerk zich met sociale questiën en de arbeidersbeweging gaat bemoeien, dan zijt ge toch van meening, niet waar, dat zij dat doen moet om de zaak en niet alleen omdat zij vreest dat anders de R. K. arbeiders in 't socialistische kamp terecht zullen komen. Vindt ge niet, dat tot heden dit bij de Kerk onvoldoende in 't oog is gehouden en zij bij haar bemoeiingen met de arbeidersbeweging veelal van de nood een deugd heeft gemaakt? Waaraan schrijft ge dit alles toe?

7°. Zijt ge van meening, dat de socialisten ook om andere redenen dan de dikwijls sociaal-conservatieve houding der Kerk deze hebben bestreden, en zoo ja, welke zijn volgens u die redenen, m. a. w. gelooft ge dat de socialisten bij hun vijandige houding tegenover de R. K. Kerk zouden volharden, indien deze voortaan in sociale conflicten meer en meer de zijde der arbeiders ging kiezen?

8°. Gij schrijft: „..... dat Thomas van Aquino en Suarez geleeraard en bewezen hadden, dat alle macht van „God komt door het volk.....”*) en verder: „..... hoe ook het volk macht heeft, de Kerk (ontving) „haar macht direct van God.....”

Hoe moet ik deze beide zinnen met elkaar rijmen. Als alle macht van God komt door het volk, ontving de Kerk dan ook haar macht niet door het volk? Hier vind ik een tegenspraak.

9°. Gij spreekt van den afgrond van het materialisme. Ge weet, dat het begrip materialisme zeer ruim is, dat men hieronder kan verstaan verschillende filosofische stelsels als van Feuerbach, Büchner, Moleschott enz., misschien het monisme van Haeckel, het historisch materialisme van Marx, enz. Wat bedoelt gij nu? Of gebruikt ge hier materialisme in zijn banale beteekenis, om aan te duiden de levensrichting, die dood voor elk ideaal streven, slechts egoïstische, platte levensmotieven kent?

10°. Gij spreekt van een „schijnbaar gelukkige wereld”. Gelooft ge niet, dat geluk een zeer subjectief iets is; dat slechts ieder voor zich zelve kan weten of hij zich gelukkig gevoelt? Of meent ge, dat er algemeene regelen zijn, waarnaar is uit te maken, of iemand gelukkig kan zijn of niet?

11°. Gij spreekt telkens van menschen, die „schade lijden naar de ziel”, „dood zijn naar de ziel”, verloren zijn naar de ziel”, enz.

Bedoelt ge hiermede alleen, dat de betrokken personen ongodsdienstig worden, of ook dat hun zedelijk leven ontaardt, dat hun levensopvatting platter en hun levenswandel slechter wordt?

12°. Gelooft ge, dat in 't algemeen de ongelooovigen moreel beneden de geloovigen staan en dat de laatsten zich meestal gelukkiger gevoelen? M. a. w. wat zijn volgens u de kwade gevolgen van het ongelooft, en indien ge dit op zich zelf reeds een kwaad vindt, welke gronden kunt gij dan daarvoor aanvoeren?

Gij begrijpt, dat ik dit alles vraag om te vermijden, dat ik zou gaan polemiseren tegen opvattingen, die ik bij u veronderstel, maar die misschien later konden blijken, de uwe niet te zijn. Gij zult het met mij eens zijn, dat het voor een vruchtbare gedachtenwisseling noodzakelijk is, dat klaarheid omtrent de bedoelingen en helderheid in de begrippen heerscht. En vooral bij menschen van zeer verschillenden gedachtengang is dit een allereerst vereischte.

In afwachting,

L. Q.

*) Spatieering van mij.

Een belangrijk rapport.

Een paar dagen geleden werd in Het Volk gepubliceerd het rapport van de commissie benoemd tot herziening van het agrarisch program der S.D.A.P. Deze commissie bestond aanvankelijk uit 5 leden, te weten: H. Gorter, G. W. Melchers, P. L. Tak, P. J. Troelstra en W. H. Vliegen, waarbij later nog M. Kalsbeek werd gevoegd, die echter wegens ziekte slechts zeer weinig deel kon nemen aan den arbeid der commissie.

Bij de vaststelling van het werkplan openbaarde zich verschil van meening tusschen de leden Gorter en Troelstra.

Gorter wenschte het onderzoek te beperken tot de twee questieuse punten: het pachtcontract en de verstrekking van grond aan arbeiders, Troelstra daarentegen de agrarische questie in haar vollen omvang te behandelen. Bij stemming verklaarde de meerderheid der commissie zich vóór de opvatting van Troelstra.

De commissie ging daarna uiteen met aan ieder lid de opdracht te geven een rapport te maken over de vraag of het beginselprogram der S.D.A.P. betreffende de agrarische questie gewijzigd diende te worden en zoo ja, welke veranderingen of wenschelijk waren. Toen de commissie op 10 Oct. 1903, bijna 2 jaar later weer bijeenkwam, bleek bijna volkomen eenstemmigheid te heerschen over de ontwikkelingsrichting in 't landbouwbedrijf, en allen kwamen tot de conclusie, dat het beginselprogram der S.D.A.P. op dit punt gewijzigd diende te worden.

In de vergadering van 20 Jan. 1904 hadden de besprekingen over de voorloopige conclusies plaats op grond van twee rapporten (van Troelstra en Gorter) die aan de commissie waren overlegd.

Aan het commissielid Vliegen werd opgedragen een ontwerp-rapport samen te stellen, dat na eenige kleine wijzigingen werd aangenomen als het rapport van de commissie.

In het beginselprogram der S. D. A. P. luidt de vierde alinea:

„Nevens deze teekenen van ondergang der bestaande „voortbrengingswijze voeren de noodzakelijkheid om de ma- „chinerie op groote schaal in exploitatie te brengen de „snelle samentrekking van alle arbeidsmiddelen „in handen van een steeds kleiner wordend getal „personen en de vereeniging na deze tot alle concurrentie „doodende maatschappijen (trusts) noodwendig tot de maat- „schappelijke organisatie der voortbrenging (socialistische „maatschappij).”

De commissie is nu tot de conclusie gekomen dat het gespatieerde deel van deze alinea onjuist moet worden geacht, dat n.l. van een concentratie in het landbouwbedrijf geen sprake is, hoezeer het ook moge vaststaan, dat in handel en industrie deze concentratie een zeer snelle is, ook voor Nederland, wat onder meer uit de laatste beroepstelling onweerlegbaar is gebleken.

Noch in Nederland, noch in het buitenland is echter waarneembaar, dat ook in den landbouw het grootbedrijf voor het kleinbedrijf moet wijken en dat de grootkapitalist den kleinen boer verdringt. Uit de statistieken, die in het rapport zijn opgenomen blijkt, dat geen algemeene wetten omtrent de beweging van het eigenlijke landbouwbedrijf vooralsnog zijn vast te stellen. In allen gevalle is de beweging een zeer geringe. In Engeland nemen de zeer kleine en de zeer groote bedrijven af ten gunste van de middelsoort, in Duitschland nemen alle groepen in aantal toe, maar de gebruikte grond stijgt alleen zeer snel in de middelsoort bedrijven, en neemt in alle andere groepen af. In Frankrijk daarentegen winnen de allerkleinste en de groote bedrijven op de kleine en de middelmatige. In België zien we afname van zeer kleine en groote bedrijven ten bate van de kleine en de middelsoort, en in Nederland neemt alleen 't grootbedrijf af.

In Duitschland en België nam het aantal arbeiders bij den landbouw vrij snel af, in Duitschland het aantal zelfstandigen toe, in Nederland vermeerdeerde 't aantal der zelfstandigen sneller dan dat der arbeiders, maar beide bleven ver bij de toename der bevolking achter.

Een ander verschijnsel is evenwel, dat het grondbezit zich concentreert. Behalve bij de zeer kleine eigendommen zien we in Nederland vermindering der landbouwers-eigenaars en vermeerdering der pachters, terwijl ook voor de zeer kleine, de pachters sneller toenemen dan de eigenaars-ondernemers. Het aantal van 't kapitaal afhankelijke menschen neemt dus ook hierdoor in den landbouw toe.

Maar veel belangrijker is het verschijnsel, dat tal van takken van bedrijf aan den landbouw worden onttrokken en geïndustrialiseerd. Het rapport geeft daaromtrent hoogst belangrijke cijfers, waaruit blijkt, dat deze agrarische industrieën niet aan de algemeene kapitalistische concentratiebeweging ontkomen, doch meestal snelle samentrekking vertoonen. In de laatste vijftien jaren (sinds 1889) zijn deze agrarische industrieën geweldig in belangrijkheid toegenomen, dit geldt vooral voor de machinale zuivelbewerking. Hetzelfde geldt voor die takken van bedrijf (zooals suikerindustrie, aardappelmeelfabricage, enz.) die wel los van den boer staan, maar een zeer sterken invloed op hem uitoefenen, zijn arbeid zoo toch afhankelijk makende van het kapitaal. En hetzelfde kan gezegd worden van de takken van land-

bouw, waarvan het handelskapitaal zich heeft meester gemaakt, doordien het de producten opkoopt en in 't groot op de wereldmarkt brengt, (b.v. groententeelt, ooftbouw, bloembollenteelt, vlasbouw, zuivelproductie, veeteelt.)

Als staaltje van den geweldigen omvang dezer bedrijven moge gelden, dat voor de groenten het overschot van den uitvoer op den invoer in 1893 bedroeg 74000000 KG. en in 1902 tot 132000000 KG. was gestegen, voor boter waren deze cijfers resp. 11000000 en 22000000 KG., voor varkensvleesch 15000000 en 49500000 KG.!

De intensiviteit van den landbouw nam belangrijk toe, vooral voor haver, vlas en suikerbieten. De opbrengst per H. A. was voor deze laatste in 1890, 24098 K.G. in 1901 reeds 36965 K.G. en de totale opbrengst steeg van 500000000 op ruim 1 milliard Kilogram! Ook de veestapel (behalve de schapen) en het pluimvee vermeerderde vrij aanzienlijk. Dat alles wijst dus wel op een doordringen van de moderne arbeidsmiddelen in 't landbouwbedrijf. En inderdaad blijkt, dat het aantal bij den landbouw gebezigde machines enorm snel vermeerderde.

Van de landbouw-coöperatie hebben indertijd velen een concentratieve tendens verwacht. Dit wordt door de feiten gelogenstraft. Eerder schijnt het tegendeel waar te zijn; waar misschien de op zich zelf staande kleine boeren den strijd tegen de met betere machines bewapende groote landbouw zouden moeten afleggen, stellen de coöperaties hen in staat gemeenschappelijk van de voordeelen der moderne techniek te profiteeren en de concurrentie met goed gevolg het hoofd te bieden.

Waar het nu een feit is, dat de landbouw steeds in relatieve beteekenis afneemt (t.o.v. industrie en handel) voor de nationale welvaart; waar verder tal van takken van agrarisch bedrijf door de industrie aan den landbouw worden onttrokken, andere door den groothandel van het kapitaal afhankelijk worden gemaakt, daar blijft het waar, dat in den eigenlijken landbouw het kleinbedrijf stand blijkt te kunnen houden. De redenen hiervoor zoekt de commissie in de grootere intensiviteit van arbeid die in 't kleinbedrijf te bereiken is, waar dit toch in staat is zich van de moderne arbeidsmiddelen te bedienen; verder in eigenaardigheden (niet willekeurig uit te breiden, aan bepaalde plaats gebonden) waardoor dit bedrijf van de industriele bedrijven verschilt. Verder wordt 't grootbedrijf belemmerd door den trek van landarbeiders naar de steden, waardoor, hoezeer ook nog soms groote werkeloosheid op 't land moge heerschen, in den drukken tijd dikwijls gebrek aan handen is.

De commissie waarschuwt er echter voor, landbouwbedrijf en platteland te identificeren. De industrie (ook de niet agrarische) dringt snel op 't platteland door (vooral langs de groote rivieren) en schept daar met modern kapitalistische toestanden ook een arbeidend proletariaat. Er is dus voor de sociaal-democratie wel degelijk een toekomst op 't platteland.

De commissie komt tot de conclusie, dat het cursieve gedeelte van de betreffende alinea in 't beginselprogramma der S. D. A. P. vervangen moet worden door het volgende:

... „de snelle samentrekking, althans van de industriele arbeidsmiddelen in handen van een relatief steeds „kleiner wordend getal personen . . .”

Zij acht nog niet den tijd gekomen om nader omtrent de tendensen van het landbouwbedrijf principieele conclusiën te trekken.

Het strijdprogramma op agrarisch gebied wil de commissie voortaan als volgt geformuleerd zien:

„Instelling van pachtcommissies, gekozen door en bestaande uit vertegenwoordigers van grondbezitters, pachters en arbeiders met bepaling, dat geen pachtcontract geldig is, dat niet door de gemeentelijke pachtcommissie is goedgekeurd.

„Uitbreiding van art. 1628 en 1629 van het B. W. in het belang van den huurder met verbod om deze artikelen buiten werking te stellen.

„Recht van den vertrekkenden pachter op vergoeding wegens aan het gehuurde aangebrachte verbeteringen.

„Uitbreiding van het onteigeningsrecht tot het brengen van grond in handen van staat en gemeente.

„Verbod van verkoop van grond door publieke lichamen aan particulieren.

„Toekenning van het jachtrecht aan den gebruiker van den grond.

„Bevordering van het landbouwwakonderwijs.”

Vooral belangrijk is hier 't vervallen van den eisch van landnationalisatie. De commissie is van oordeel, dat de

nationalisatie van den grond zeker niet voor die der industriele arbeidsmiddelen te verwachten is en acht 't daarom niet wenschelijk dezen eisch in 't strijdprogramma te vermelden, waar het beginselprogramma reeds 't einddoel der sociaaldemocratie: de socialistische organisatie der productie, voorop stelt.

Ten slotte roept 't programma de landarbeiders op om, hoezeer vakbeweging hun van nut kan zijn, vooral ook de aandacht te schenken aan de politieke actie, omdat zij nog meer dan andere arbeiders de verbetering hunner positie van de wetgeving dienen te verwachten.

Aan 't rapport zijn toegevoegd de rapporten van Gorter en Troelstra.

Gorter wijst vooral op 't feit, dat er vele bijkomstige omstandigheden zijn, die het kleinbedrijf bij den landbouw in stand houden en bestrijdt de meening van David, dat 't kleinbedrijf uit zijn aard voordeeliger zou zijn dan 't grootbedrijf in den landbouw.

Troelstra bespreekt onder meer de belangrijke taak, die de sociaal-democratie ook voor de kleine boeren te vervullen heeft en de mogelijkheid hen tot 't socialisme te brengen, ook zonder dat er kans is, dat in afzienbaren tijd hun bedrijven geproletariseerd zullen worden.

Het zal mij benieuwen, hoe het congres der S. D. A. P., dat met Paschen te Dordrecht zal gehouden worden, het belangrijke rapport zal ontvangen.

L. Q.

LITTERATUUR EN KUNST.

Aanstellerij.

In het onlangs verschenen feestnummer van het Studenten Weekblad komt voor een brokje lyrisch proza van de hand van Fr. A. B., dat tot opschrift draagt: „De lichte Dag”. Het aanstellerige, het gewild-artistieke in dit schrijven doet mij aanleiding vinden even op te komen tegen dit dwaas gedoe.

De auteur heeft het over een nieuwe lente, die aan 't komen is, een subject zoo vol innig-teere poësie, maar dat door hem op zeer treurige wijze verkracht wordt. In van Deyssel'schen trant, hier ontaard in onmachtige, paskwillige naäperij stort hij zijn diep-ontroerde ziel uit voor de lezers van het feestnummer. Sterk vermoed ik, dat schrijver den zin zijner eigen woorden niet altijd begrijpt. Wat bijv. te zeggen van den volgenden onzin: „Want als een arend wiekt het door de menschen den zonne tegen, een lichte glans heeft het duister verdreven. Het is als een dompling in dun water, het is als geuren van jonge lijven” en verder steeds over hetzelfde „het” sprekende „het is als een zoogende vrouw, het is als een sterke man, die in de verte tuurt” om ten slotte van dit „het” te zeggen „het is boven alles uit”.

Ik vraag U, is dat de eerlijke uiting eener diep gevoelde emotie?

Mij dunkt, Fr. A. B. hadde beter gedaan liever geen bijdrage te leveren voor het lustrum-nummer van het Studenten Weekblad dan de lezers te vergasten op zulk onwaar, quasi-artistiek geschrijf.

G. J. M.

Zoo gij mijn schrijven gelieft onzin te noemen, treurig, paskwillig, ontaard enz., van mijn kant zou ik hoogstens hierop kunnen antwoorden, dat het prettig voor u is, zelfs over eene zoo geringe gebeurtenis, als een schrijven in een Studenten Weekblad, eenige bevindingen te hebben, al heeft het neerschrijven van die bevindingen zonder meer natuurlijk voor niemand eenige waarde. Maar tevens vermoed gij, dat ik mijn eigen woorden niet begrijp, gij vraagt den lezer of dit eerlijk geschrijf is, natuurlijk eigenlijk willende zeggen, dat gij het niet eerlijk vindt, gij zegt dat ik de menschen op onwaar geschrijf „vergast”. Zulke beweringen, zonder meer neer te schrijven, worden insinuaties. Mij hiertegen te verdedigen is onmogelijk en de bedoeling van dit onderschrift is dan ook alleen, u te doen inzien, wat niet en wat wel mag worden gezegd.

FR. A. B.

(Zie vervolg Tweede Bijvoegsel.)

TWEEDE BIJVOEGSEL

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 3 MAART 1904.

Aan H. K.

In het stuk over de Berlage-tentoonstelling stuitte ik op een eigenaardige bewering, m. i. in den grond onjuist.

Ge zegt n.l. dat versiering af te keuren is, om zoo te zeggen een menselijke zwakheid.

Ik zou haast veeleer vinden een uiting van kracht; de volgroeide rijpe gedachte, die zich niet meer tevreden stelt met de gevonden hoofdvormen.

Het is mogelijk dat de tijd nog niet daar is voor versiering in architectuur, dat we nog eerst veel te veel leelijks hebben over boord te werpen, maar op den duur kunnen we versiering niet missen. Versieren is geen overdaad, het is armoede het niet te doen. Goed ornament in een bouwwerk is als een enkel feit in een wetenschap, als een gedachte in een denken; als een mooi beeld in een doorwerkt boek.

Maar er is meer in uwe overtuiging; ge grondt uw overtuiging op economischen basis, versiering zou krachtsverspilling zijn: „arbeid kost nu menschenleven.” Deze opvatting keur ik daarom zoo af, omdat ze in zich sluit, dat arbeid, hoe schoon ook, verkeerd zou zijn, wanneer ze niet nuttig is. Ik zou zeggen, wat kan een mensch gelukkiger doen, dan werk verrichten, dat mooi is; het noodige om ons materieel in het leven te houden, is in korten tijd te produceeren, we houden nog tijd genoeg over, goddank, om wat anders te doen.

De oermensch bracht slechts voort voor zijn stoffelijk bestaan; onze ontwikkeling is steeds geweest, onze eischen hooger te stellen op geestelijk gebied; de stoffelijke eischen gingen als gevolg mee.

Stellen we nu weer deze stoffelijke eischen boven de geestelijke, boven ons mooi-vinden en onze zin tot verfraaiing van wat om ons is, dan meen ik, dat dit niet anders is op te vatten, dan als een overmatig puriteinsche neiging, die ons terug zou voeren naar een reeds lang overwonnen stadium.

V. L.

Ik geloof dat we, V. L., het méér eens zijn dan ge meent. Ik heb uitdrukkelijk willen zeggen, dat ik geloof dat nu architectonische versiering, anders dan schaars toegepast, misplaatst is. Ik ben géén asceet, en een voor goed afzweren van alle ornament zou ik even verkeerd vinden als gij. Maar vergeet niet dat onze gedachten niet rijp en volgroeid zijn: daarvoor is eenheid van velen noodig, en dit is er niet, gij zult het niet ontkennen; wél geloof ik, dat ze komende is: dan zal versiering een niet te stuiten geestelijke behoefte zijn. En vergeet ook niet dat onze kracht (kracht gaat rijpheid ook vooraf!) zich in honderd nieuwe en belangrijke technieken uiten kan: wenscht ge versiering aan een goed geconstrueerde ijzeren brug, aan een stationskap, aan een geweldig fabrieksgebouw?

Wat aangaaft de menschen-arbeid: ge kunt niet ontkennen, dat de meeste arbeid, en zeker de bouwkundige, zonder vreugde wordt verricht: de materiele arbeid. Zij is in onze samenleving verdoemd: maar zij is het — wij gaan weer akkoord — zeker niet uit haar eigen aard. Organisatie van de produktie zal haar kunnen verheffen.

H. K.

Comité van St. Lucas.

Eenigen tijd geleden is verschenen en rondgestuurd aan leden en donateurs het eerste jaarverslag van het Comité van St. Lucas. Het is een goede gelegenheid om eens op deze lofwaardige instelling te wijzen, die ook van de zijde der studenten eenige belangstelling verdient.

Het Comité dat weldra zijn twee-jarig bestaan zal kunnen vieren, werd bijeengeroepen op initiatief van den heer W. Waltman, die vóór dien reeds twee tentoonstellingen, van Toorop en van Melchers, in orde had gebracht. Waar

het Comité op dezen weg wenschte voort te gaan, diende het, behalve over voldoende financiële waarborg ook over een tentoonstellingslokaal te kunnen beschikken. De Korenbeurs, het genoegelijke gebouw hoek Voldersgracht en Hypolytusbuurt, bleek eigenlijk het eenige geschikte te zijn. Het gemeentebestuur heeft toestemming tot het gebruik gegeven; het eenige, maar zeer groote bezwaar is, dat het alleen van een Donderdagmiddag tot en met de e. v. Dinsdag kan worden afgestaan: Woensdag en Donderdagmorgen is er markt. Zoo zal dus, zoolang geen ander expositie-lokaal is gevonden, van kunstnijverheid-tentoonstellingen geen sprake kunnen zijn: hun opstelling wordt door zoo korte tentoonstelling niet geloond. Het plan om hiervoor te gebruiken het vroegere huis van Van Meerten — door een combinatie gekocht en in de toekomst voor museum bestemd — is door mindere geschiktheid der lokalen direkt opgegeven.

In het afgelopen jaar — zoo meldt het verslag — werden drie tentoonstellingen gehouden: van Mesdag, van Hart Nibbrig en Wiggers en van een eerste groep Delftenaren. Het bezoek was bij alle drie flink, maar financiële resultaten waren in 't begin slechts negatief aanwezig. Een zeer gunstig idee was het, de leerlingen van hoogste klassen van lagere scholen kosteloos toegang te verlenen: in deze richting interesse op te wekken is altijd verdienstelijk.

Het eerste jaar van het Comité geeft dus ten volle aanleiding om van een lofwaardig streven te spreken. Waar te vreezen is, dat onder de studenten slechts enkelen zijn die door een donateurschap hun steun zullen verlenen is hier een aansporing tot het bezoek der tentoonstellingen niet misplaatst. Weldra zal in de Korenbeurs die der tweede groep Delftsche artiesten gehouden worden.

R. S.

UIT DE STUDENTENPERS.

Minerva. Frederik van Eeden heeft te Leiden een voordracht gehouden over „Collectieve wijsheid en collectieve welvaart”. Volgens het verslag had van Eeden gevraagd om geen courantenverslag te maken van zijn lezing; maar een toehoorder heeft de onkieschheid gehad er toch een verslag van te maken. En temeer is dit niet netjes daar het bericht er over zoo onhebbelijk is gesteld, op zoo'n uiterst onsympathieke manier geschreven is, en men er zoo geheel en al in voelt, dat de schrijver een diepe minachting voor Frederik van Eeden koestert. Ook zou men volgens het verslag meenen, dat het debat gevoerd is met een vreeselijk pedantisme. En een idee over de voordracht krijgt men uit het verslag niet.

Propria Cures. Het grootste deel van het nummer van deze keer wordt gevuld met debatten over de Bijzonder Onderwijs-quaestie, als gevolg van de Aula-voordrachten daarover in de vorige week.

Het eerste stuk wil aantoonen dat de evolutie-theorie en de eeuwigheid van energie en massa niet tegen het schepingsdogma getuigen en dat dus de vereeniging van Hooger Onderwijs met Openbaringsgeloof wel degelijk reden van bestaan heeft. Er wordt zeer terecht op geantwoord, dat men een groot verschil moet maken tusschen een rationeel openbarings-geloof en de Bijbel als uiting van Gods wil, daar er in de Bijbel uitspraken staan tegen de evolutie-theorie.

Dan nog een stukje over „Vrije Wetenschap, of wetenschap in 't dogma-dwangbuis” wat zeer duister is, en waaraan men in 't geheel niet zien kan wat eigenlijk de bedoeling van den schrijver is.

Vox Studiosorum. De zaak Terweij. De schrijver begint met te constateeren dat de belangstelling in deze zaak tegenwoordig buitengewoon groot is. Tot mijn spijt moet ik verklaren, dat voor zoover ik zien kan, die zaak bijna reeds vergeten is. Een zeer groote inleiding dient om aan te toonen, dat men uit de Bijbel, zoowel voor als tegen een zaak, altijd een groot aantal bijbehorende teksten kan vinden, en dat dus eigenlijk een overtuiging die gesteund is op Bijbelteksten, tamelijk zwak staat. Daarom moet men bij beoordeelingen, als bijv. bij de Zaak-Terweij nimmer

met bijbelteksten komen aandragen, en deze geheel afscheiden van de waarde van de Bijbel voor een geloovig christen. Maar niettegenstaande er Bijbelteksten zijn, die Terweij steunen, vindt C. dat Terweij ongelijk heeft met zijne dienstweigeren, en hij zegt: „de roeping van een soldaat is niet om bloed te vergieten, om zooveel mogelijk menschen te slachten, maar om zelf, als 't gevraagd wordt, zijn leven te geven". Dit lijkt mij niet juist, want er wordt wel degelijk van een soldaat ook gevraagd dat hij het leven aan een ander ontnemt, als dat noodig is, en op zich zelf genomen heeft Terweij gelijk, dat hij weigert. En een geheel aparte, ofschoon zeer nauw er mee samenhangende, quaestie is de vraag, in hoeverre Terweij zijn plicht tegenover de maatschappij verzaakt, als hij weigert om dienst doen; en dan is mijn opinie, dat hij genietende al de voordeelen die een maatschappij geeft, niet mag weigeren diensten te doen die de maatschappij van hem vergt, en die door die maatschappij geacht worden noodzakelijk te zijn.

D.

INGEZONDEN.

Naar aanleiding van de Corpsvergadering.

In verband met de door mij voorgestelde motie en het daaruit ontstane debat met den senaatspresident, komt mij een kleine opheldering gewenscht voor. In een lang onderhoud, dat wij later hadden bleek het verschil van meening uitsluitend te wijten te zijn aan een misverstand: n.l. dat door mij niet was verstaan de mededeeling van den president, dat de bewuste senaatsconferentie — niettegenstaande het Leidsche corps reeds een besluit had genomen — wel degelijk heeft plaats gehad.

Ik verkeerde voortdurend in de meening dat — zooals trouwens ook voor de hand lag — door het optreden van Leiden verdere onderhandelingen waren afgebroken en van de voorgestelde conferentie dus niet was gekomen.

Nu ik, wat dit punt betreft, beter ben ingelicht, besef ik volkomen hoe ongemotiveerd mijn motie — althans in dien vorm — moest zijn voor den praeses en degenen die hem wel goed verstaan hadden.

In een eenigszins gewijzigden vorm zou echter een dergelijke motie nog zeer wel reden van bestaan hebben.

Want er is dus over deze questie in overleg getreden: en in zooverre is aan hetgeen ik wenschelijk oordeel voldeaan, maar daarvoor reeds had Leiden door Amsterdam te erkennen het succes van de conferentie zooal niet geheel buitengesloten, dan toch zeer verkleind: en dit is volgens mijne en naar ik veronderstel, volgens ieders meening alles behalve de gewenschte handelwijze. Hiertegen te protesteeren is m.i. ongetwijfeld gemotiveerd.

J. B. H. COENEN.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

INTERNATIONAAL THEOSOFISCH CONGRES.

Naar wij vernemen zal er in den aanstaanden zomer een Congres van de Europeesche Afdeelingen der Theosofische

Vereeniging worden gehouden. Op uitnoodiging van de Nederlandsche Afdeeling zal het Congres te Amsterdam plaats vinden. Verscheidene van de meest bekende leden der Theosofische Vereeniging in binnen- en buitenland hebben reeds hunne medewerking toegezegd. Waarschijnlijk zal de bekende schrijfster en spreekster over Theosofie, Mevrouw Annie Besant, aanwezig zijn en als Algemeen Voorzitter van het Congres optreden.

De COMMISSIE VOOR STEMOPNEMING van het D.S.C. maakt bekend dat van af 1 Maart verkiezingen voor de Almanak-Redactie zullen plaats hebben. Eventuele stemmingen nader te publiceeren.

Gestelde kandidaten:

J. H. TELDERS, President.
R. VER LOREN VAN THEMAAT, Secretaris.
B. KOCH.
D. CROLL.
W. MODDERMAN.

THEOSOFISCHE VEREENIGING.

Nederlandsche Afdeeling. Centrum DELFT.

Voordracht op Dinsdag 8 Maart 1904, des avonds te 8 ure, in de Logezaal Choorstraat 16a. Onderwerp: „De werking der gedachte". Spreker: Dr. J. J. Hallo.

Vrije toegang.

SNJEONTOJOUNSSELSKIP „FRISIA".

Snjeontojoun dizze 5 fen foarjiersmoanne, gearkomste by JOAN OSINGA op 'e Van Leeuwenhoeksingel 10.

Oanfang tsien urre.

AGENDA.

DELFT.

Zondag 6 Maart. Stads Doelen. Uitvoering van Spoel's Vocaal-Ensemble; 8 uur.

DEN HAAG.

Vrijdag 4 Maart. Ned. Tooneel: „Dokter Klaus"; 8 uur.
Gebouw voor K. en W. Haarlemsch tooneel: „Schakels"; 8 uur.

Zaterdag 5 Maart. Fransche Opera: „Louise"; 7½ uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 4 Maart. Groote Schouwburg: „Galeoto; De Vonk"; 8 uur.

Zaterdag 5 Maart. Tivoli-Schouwburg. Liederavond van Johan Messchaert en Julius Röntgen; 8 uur.

CORRESPONDENTIE.

B. en B. We ontvingen reeds een uitvoeriger stukje over hetzelfde onderwerp, zoodat het uwe niet geplaatst werd.
RED.

ADVERTENTIEN.

Dr. A. TOXOPEUS,
OUDE DELFT 224.

Repeteeren:
Wiskunde, Mechanica, Physica.

FIRMA T. KOESLAG & ZOON,
Corps-Bloemist,
KONINGSPLEIN 23.
Telefoon 228.

Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

Levering van Déjeuners, Dinners, Soupers, Koude en Warme Schotels.

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement.
Pilsener Urquell. Franziskaner Leistbräu.

Verschillende appartementen voor Vergaderingen.

G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.